

Kuidas vastata nn hullu mehe strateegiale? Õppetunnid Ukraina sõjast aastal 2022



VILJAR VEEBEL
Balti Kaitsekolledži teadur



ILLIMAR PLOOM
Kaitseväge Akadeemia dotsent

Toimiv vahend Putini režiimi ja nn Vene maailma ideoloogia nõrgestamisele venelaste endi silmis võiks olla sanktsioonide selge sidumine Putini režiimi võimult kõrvaldamisega.

Venemaa sõjalisele agressioonile Ukrainas, koos kaasnevate poliitiliste ja majanduslike kaotustega on ratsionaalse mõtlemisega (ja ka ratsionaalse valiku teooriaga) peaaegu võimatu leida loogilist motivatsiooni. Küll aga pakub teatud seletust mänguteooriast tuntud hullu mehe mudel, mida eelkõige kasutavad need osalejad, kellele nn tasakaaluteooria ja muud ratsionaalse valiku mudelid edu või võiduvõimalust ei paku. Hullu mehe

mudeli tuntumaid varasemaid kasutajaid oli Ameerika Ühendriikide endine president Richard Nixon, kes teadlikult teeskles ettearvamatut käitumisviisi 1960. aastatel, et vastaseid survestada ja segadusse ajada.

Miks käesolev artikkel eelistab just seda mudelit analüüsida? Järjepidevus ja süsteemsus, millega Venemaa on viimase 15–20 aasta jooksul nii siseriiklikult kui ka rahvusvaheliselt oma agressiivseid narratiive kujundanud ja levitanud, räägib selle vastu, nagu oleks Ukraina ründamine põhjustatud Vladimir Putini viimaste aastate meeltesegadusest või vaimse tervise probleemidest. Vastasseisu Ukraina ja lääneriikidega on Venemaal ette valmistatud juba aastakümneid, rõhudes Vene rahva ajaloolistele ambitsioonidele ja hirmudele ning levitades arvamust, nagu oleks Venemaal riigina maailmas eriline seisund ja õigused. Vastavat ideoloogilist raamistikku nn Vene maailma (vn Русский мир, Russki Mir) näol hakati välja töötama juba enne Gruusia konflikti 2008. aastal. See annab tunnistust Venemaa kalkuleeritud tegevusest aastakümneid tagasi, viidates pigem nn hullu mehe strateegia teadlikule kasutamisele, eelise saamiseks vastuseisus lääneriikidega. Tulemusena on kõige radikaalsemad stsenaariumid, mille üle läänemaailmas varasemalt üksnes hüpoteetiliselt arutleti, 2022. aasta

veebruaris teoks saanud. Nüüd tuleb läänriikide liidritel leida vastus küsimusele, millist strateegiat Putini agressiivsete ambitsioonide peatamiseks kasutada. Valida on olukorrale kolme sisuliselt erineva ja üksteist välistava hinnangu ja sellest lähtuva strateegia vahel.

Millest lähtub hinnang olukorrale

Esimene strateegiline valik on tugineda ratsionaalse valiku ja nn tasakaaluteooriale, mille keskmes on tulude-kulude ja riskide ning võitude võrdlemine, lähtudes ratsionaalsest kalkulatsioonist. Antud loogika võtab eelduseks ja aluseks ka NATO heidutusmudel. Ratsionaalset lähenemist on lääneriigid senistes suhetes Venemaaga kuni 2021. aastani eeldanud ja sellest loogikast lähtudes oli nii mõnigi Lääne analüütik veel hiljuti veendunud, et Venemaa ei ründa Ukrainat, kuivõrd kulud ja riskid ületavad võimalikke tulusid ja edulootust. Antud strateegia loogikale tuginedes eeldatakse, et Venemaa mõjutamiseks tuleb ühelt poolt panustada usaldusväärseks heidutusse peamiselt NATO väekontingendi võimekuse suurendamise kaudu Venemaa naabruses, teiselt poolt aga suurendada survet sanktsioonide näol, et sundida Venemaa poliitilist eliiti loobuma oma plaanidest. Lääneriikide senine strateegia lähtubki sellest loogikast (Veebel 2021).

Teise valikuna on vähemalt teoreetilises plaanis vajalik ka strateegia, mis eeldab, et Vladimir Putinil ongi probleeme vaimse tervisega, mis ei võimalda tal tegelikult objektiivselt hinnata. Antud juhul pole põhjust eeldada Venemaalt ratsionaalseid otsuseid (ehk teisisõnu heidutus ja sanktsioonid ei toimi), vaid võimalikuks lähenemiseks oleks hoopis kasutada Putiniga suhtluses sarnaseid meetodeid, mida kasutavad psühholoogid ja psühhiaatrid asjakohaste diagnoosidega patsientide puhul. 2022 märtsis ja aprillis filmitud videolõigud Vladimir Putini esinemistest annavad teatud alust ka sellele strateegiale.

Kolmanda strateegilise valiku eelduseks on, et Vladimir Putin, olles mõistuse juures ja ratsionaalne, käitub avalikkuse ees teadlikult hulluna, tahtes sellega läänriikide olemasolevad heidutusmudelid kõrvale tõrjuda ja hirmu tekitada, näiteks väites, et viimaste sekkudes sõtta Ukrainas võib Venemaa vallandada tuumasõja. Sellisel juhul tasub lahenduste otsingul lähtuda mänguteooria nn hullu mehe mudeli sisemisest loogikast.

Käesoleva kirjutise eesmärk on uurida, milliseid eeliseid ja puudusi sisaldab Venemaa jaoks eelnimetatud kolmas valik ehk hullu mehe strateegia ja kuidas peaksid lääneriigid sellele edukalt vastama. Artiklis otsitakse vastust sellistele küsimustele nagu: millest ajendatuna otsustas Vladimir Putin alustada sõda Ukrainas; mis läks Venemaa jaoks hullu mehe strateegiat kasutades valesti; milliseid samme võiks mänguteooriast lähtudes oodata Vladimir Putinilt tulevikus ning kuidas peaksid lääneriigid Venemaa käitumisele vastama. Samas aitab artikkel vaadata Ukraina sõda ka veidi laiemas plaanis ning pakub välja lahendusi, kuidas tõlgendada konflikte ja reageerida sarnastele olukordadele tulevikus, kui mõni riik peaks rahvusvahelistes konfliktides kasutama hullu mehe strateegiat.

UKRAINA OLULISUS VLADIMIR PUTINI JA VENEMAA STRATEEGILISTES AMBITSIOONIDES

Ukraina omab Venemaa uusimperiaalses propagandas, mis keskendub Russki Miri idee levitamisele, olulist rolli. Ideoloogiat erilisest Vene maailmast hakati Venemaal välja kujundama juba 1990ndate aastate lõpus, kuid poliitilises (eriti Vladimir Putini) retoorikas tuleb mõiste Vene maailm laialdaselt kasutusele alates 2000. aastatest. Algselt räägiti Vene kultuuri ja keele omalaadsest müütilisest ideaalist (Sazonov 2016) ja vastandati tugevat Vene maailma ning nõrku lääneriikide demokraatlikke ühiskondi, mida kujutati kui vaenulikke ja teistele riikidele oma

ühiskonda lammutavaid väärtusi peale sundivatena (Hybrid Warfare Analytical Group 2022). Hiljem muutus see aga järk-järgult ideeks, et Venemaa peab toetama ja kaitsma igauht, kes määratleb ennast venelasena ja näeb Venemaad oma kultuuri keskmene. Kontseptsiooni keskmes on idee vene keelest kui ühendavast tegurist (*ibid.*) ja sellest tulenevalt ongi nn Vene maailma kultuurilis-propagandistlik eesmärk mobiliseerida vene keelt rääkivaid inimesi ja veenda neid, et Venemaal on maailmas ideoloogiline ülemvõim (Iovu 2021). Kiiev on koos Moskva ja Novgorodiga üks kolmest iidsest vene identiteedi ja keeleruumi algallikast. Ideoloogilist lähenemist Venemaast kui ülemvõimust toetab ka riigi enesemääratlus, mille kohaselt Venemaa ajalooline pärand on seotud Bütsantsi impeeriumiga ja Moskva näol on tegemist nn Kolmanda Roomaga (Hvostov 2022, Herkel 2006).

Antud idee ideoloogia geopolitilised sihtrühmad olid algselt eeskätt endise Nõukogude Liidu alad ning piirkonnad, kus vene keelt rääkiva rahvastiku osakaal oli suur, pidades silmas riike, mida Venemaa käsitleb oma mõjusfääris olevatena või lähivälismaana, kuid ka Venemaa kaasmaalaste poliitika sihtriigid laiemalt (Sazonov 2016). Kreml tugines Vene maailma ideoloogiale ka nii Krimmi annekteerimisel 2014, põhjendades sellega nt referendumite korraldamist, kui ka nn Novorossija ehk Uus-Venemaa idee puhul laiemalt (Hybrid Warfare Analytical Group 2022). Samas ongi aja jooksul Vene maailma sihtrühmad laienenud, hõlmates ka Kesk- ja Ida-Euroopa maid ja Vene diasporaad kaugemal asuvates riikides üle maailma. Vene maailma ulatusest Putini silmis annab tunnistust ka viimase „naljana“ mõeldud väljaütlemine, et Venemaa ei lõpe kusagil (BBC 2016).

End venelastena määratlevate inimeste kaitsmine on kesksel kohal nii Venemaa strateegilistes narratiivides kui ka poliitilises retoorikas. Näiteks Dmitri Medvedev on öelnud, et välismaal elavate Venemaa

kodanike õiguste ja huvide kaitse on kõige olulisem ülesanne (ERR 2016). Samale argumendile tugines Venemaa ka nii 2008. aasta Gruusia sõjas, väites, et Venemaa kaitses oma huve, eriti kui need langevad kokku Venemaa kodanike julgeolekuhuvidega (Kendall 2008), kui ka 2014. aastal Krimmi annekteerimisel, mil öeldi, et miljonid venelased ja vene keelt kõnelevad inimesed elavad Ukrainas ning Venemaa jääb alati kaitsma nende huve (Prague Post 2014). Seejuures on eriti küüniline Vladimir Putini põhjendus, et Krimmi annekteerimisega kaitssti sealset venelasi, kes nagu ka teised rahvad Ukrainas kannatavat pidevate poliitiliste ja omariiklusega seotud kriiside tõttu, mis on raputanud Ukrainat viimase 20 aasta jooksul (*ibid.*).

Eelneva valguses on iga riik, kus venekeelse rahvastiku osakaal on suur, Venemaa jaoks potentsiaalne imperiaalne sihtmärk, kasutades õigustust, et neid, kes „mõtlevad nagu venelased“, tuleb kaitsa ja kaasata. Venelased moodustavad suuruselt teise etnilise grupi Ukrainas 17protsendise osakaaluga rahvastikus, lisaks on vene keel riigis teine peamine keel ukraina keele järel ehk ca 24 protsendi jaoks kogurahvastikust on vene keel esimene valik (World Population Review 2022). Seega oli Vladimir Putinil Vene maailma ideoloogiast lähtudes üksjagu põhjust eeldada, et tal õnnestub mobiliseerida enda toetuseks märkimisväärne osa Ukrainas elavatest venekeelsetest inimestest, et Ukraina ühiskond lõheneb ja tekib siseriiklik kaos, samas kui Vene impeerium saab enda valdusse lisaressursse.

Teine põhjus, miks Vladimir Putin valis oma suurrünnaku sihtmärgiks Ukraina, võib peituda selles, kuidas Venemaa määratleb oma julgeolekuohte ja -strateegiat. Üldises plaanis näeb Venemaa ennast oma strateegilistes narratiivides lääneriikide kollektiivse hübriidtegevuse pikaajalise sihtmärgina (Gerasimov 2016). Kui varasemalt olid „vaenulikud tegevused“ suunatud Venemaa liitlaste vastu, siis

viimastel aastatel on sihikul Venemaa ise. Niisugune vaade peegeldabki Venemaa silmis tema suhet lääneriikidega: Venemaa enda vaates on ta pigem ohver, eriti kui asi puudutab nn lähivälismaa riike, ning seetõttu on igasugune tegevus nendes riikides Venemaa tõlgenduses märk läänemaailma agressiivsetest ambitsioonidest. Kremli strateegiline narratiiv lihtsalt ei luba jääda passiivseks olukordades, kus riigil ongi ainult kaks valikut – kas sekkuda või kaotada „oma nägu“. Venemaa jaoks on omaenda turvalisuse

Ainus võimalus, kuidas Venemaa naabruses asuvad riigid saavad end kaitsta, on ühineda Venemaa vastu ja leida toekaid liitlasi rahvusvahelisel areenil.

huvides oluline säilitada kontroll ning mõjusfäär oma piiriregioonide üle. Sellest tulenebki Venemaa (ehk sealse poliitilise eliidi) tõlgenduses põhjus, miks Venemaal on nn privilegeeritud huvid ja staatus, või ainulaadsed või ajalooliselt eripärased suhted naaberriikidega või slaavlaste poolt asustatud regiooniga (Berls 2021). See kehtib nii Ukraina, Valgevene, Gruusia, Moldova ja Kasahstani, kuid ka Soome, Rootsi ja Balti riikide kohta.

Kui tugineda Vladimir Putini kõnele 24. veebruarist 2022, kus ta ütles, et „kõik diplomaatilised vahendid on ära kasutatud“, siis eelneva valguses ei paista Venemaa otsus rünnata Ukrainat mitte hullunud mehe käitumisena, vaid ratsionaalse valikuna, et vältida olukorda, kus kaotatakse

initsiatiiv ja kontroll oma naaberterritooriumi üle ning Venemaa silmis „vaenlane“ (ehk globaalne, Venemaa-vastane maailm eeskätt NATO näol) saab omakorda kontrolli Venemaa naaberriigi üle. Juba oma 2014. aasta kõnes Krimmi kohta ajas Putin teadlikult vahetusse hirmud ja tegelikud riskid, rääkides „perfektselt tegelikust ohust“. Samas jättis ta aga mainimata tegeliku riski, et kui Ukraina või teised Venemaa naaberriigid kalduvad lääne-riikide poole ning saavad seeläbi tugeva tõuke oma arengule, võib see anda ajendi ka Venemaa elanikke otsima alternatiive Putini autoritaarsele režiimile.

On mõtlemapanev, et Venemaa poliitiline eliit rõhutas vajadust julgeolekugarantiide järele nii enne sõda Gruusias 2008. aastal kui ka enne sõja puhkemist Ukrainas 2022. aastal. Peaaegu et meeleheitlikult nõuti lääneriikidelt koheseid julgeolekugarantiisid nii siis kui ka praegu, kui lugeda näiteks Vladimir Putini kõnet 2007. aasta Müncheni julgeolekukonverentsil (vt A speech... 2007) või Vladimir Putini ja Sergei Lavrovi seisukohti 2021. aasta lõpus ja 2022. aasta alguses (vt näiteks Radio Free Europe 2021; The Barents Observer 2022). Omaette küsimuseks on muidugi see, milliseid tegelikke garantiisid Venemaa lääneriikidelt üldse ootas või mida nad oleks saanud lubada, et Putini hirne vaigistada.

Lõpetuseks, Venemaa poliitilise eliidi väljaütlemine, nagu poleks Ukraina iseseisev riik, on ilmselgelt samuti osa Venemaa strateegiast. Eeskätt viimastel aastatel on Venemaa võtnud rahvusvahelisel areenil kindla hoiaku laskuda dialoogi ainult „teiste suurvõimudega“ või „tegelike suveräänsete riikidega“, kuid mitte oma väikeste ja Venemaa suhtes tihti kriitiliste ja kahtlustavate naaberriikidega, keda Venemaa ei pea täielikult suveräänseteks riikideks. Selles valguses võibki Venemaa tegelikult uskuda, et Ukraina ja teised riigid on NATO ja Ameerika Ühendriikide „küpiknukud“ ning et neid riike saab kasutada vastasseisu arendamiseks teiste

suurvõimudega, ilma et astutaks nendega otsesesse konflikti Venemaa pinnal. Ainus võimalus, kuidas Venemaa naabruses asuvad väiksemad ja suuremad riigid saavad ennast selles olukorras kaitsta, on ühineda Venemaa vastu ja leida endale toekaid liitlasi rahvusvahelisel areenil.

MIKS OLI OLULINE VÕTTA INITSIATIIV NING RÜNNATA ESIMESENA?

Mänguteooria mudeleid on kasutatud rahvusvahelistes suhetes konfliktide dünaamika uurimiseks aastakümneid. Tõenäoliselt tuntuimad näited pärinevad külma sõja perioodist, kui mänguteooriat rakendati Idabloki ning läänemaailma vastasseisu analüüsimisel ja võidurelvastumise dünaamika hindamisel. Eriti 1980. aastatel oli julgeolekualaste arutelude peateemaks tuumasõja puhkemise oht. Diskuteeriti selle üle, kas Ameerika Ühendriigid ja endine Nõukogude Liit võiksid kasutada tuumarelvi teineteise hävitamiseks ning kas oleks otstarbekas rünnata tuumarelvaga esimesena, et vastane halvata. Sõjaliste konfliktide läbimängimiseks on kasutatud vangide dilemma, dollarioksjoni mudelit, tunnetuslikku dilemma ja hullu mehe strateegiat. Näiteks mõttekoda RAND Corporation kasutas oma analüüsidest vangide dilemma mänguloogikat juba 1950. aastatel (Morgan 2001). Kuna praegune vastasseis Venemaa Föderatsiooni ja eeskätt NATO vahel sarnaneb mitmetes aspektides külma sõja ajajärgule, siis on otstarbekas kasutada mänguteooria mudeleid ka praeguse konflikti hindamisel nii Ukraina sõjas kui ka laiema vastasseisu mõtestamisel Venemaa ja lääneriikide vahel.

Esimene vaatlusalune mudel on nn vangide dilemma (*prisoner's dilemma*), mis on mänguteoreetilistes arutlustes laialdaselt kasutusel kui näide kasude jaotumisest kokkuleppimise või teise „sisserääkimise“ korral. Kui rakendada mängu loogikat rahvusvaheliste konfliktide keskkonnas, on osalejatel seega valida kas koostöö, mis

hoiab ära sõja, või esimesena ründamise vahel, mille puhul on risk, et vastased hävitavad teineteise. Mängu loogikast nähtub, et üldjoontes on strateegiaeelisel sellel, kes panustab sõjalisele jõule ja relvastumisele; et relvastumine on parim vastus ükskõik millisele vastasmängija strateegiale; et mõlema osapoole kasu eraldi on suurem relvastumise korral, sõltumata sellest, milline on vastase strateegia; ning ideaalvariandina eelistab kumbki pool enda relvastumist ning vastase mitterelvastumist. Sel moel on sellel mängijal, kes relvastub, selge eelis mitterelvastuja ees, ning kui vastane valib samuti relvastumise, oleks seis võrdne ja kummalgi poolel ei oleks vähemasti sõjalist ülekaalu. Vangi dilemma loogikast lähtudes on õigustatud isegi esimesena ründamist tuumarelvadega (Morgan 2001). Samas on mõtlemapanev, et juhul kui mõlemad mängijad otsustavad relvastuda, on nende mõlema summaarne kasu ikkagi väiksem, kui see oleks olnud koostöö korral ehk mõlema poole mitterelvastumisel (Plous 1993).

Teine asjakohane mänguteooria mudel on nn tajumuslik dilemma (*perceptual dilemma*), kus jõutakse järeldusele, et kuigi mõlema mõjuka vastase summaarset kasu maksimeeriks mitterelvastumine (ja nad seda ka teavad), tahab siiski kumbki mängija vältida olukorda, kus tema küll ei relvastu, kuid vastasmängija relvastub ja saavutab seeläbi ülekaalu. Seetõttu eeldab kumbki osapool, et teine valib relvastumise. Seega isegi kui mõlemad mängijad tegelikult eelistavad mitterelvastumist, usuvad nad ka seda, et vastusena nende mitterelvastumisele vastane relvastub. Lõppkokkuvõttes viib mäng seega ikkagi võidurelvastumiseni, mida omakorda tõlgendatakse kui vastase kavatsust relvastuda jne. Mängu põhjal on mitterelvastumine võimalik ainult siis, kui mõlemal vastasel õnnestub teist veenda, et tema tõeline eelistus on mitterelvastuda (Plous 1993) – nii nagu juhtus näiteks külma sõja lõppfaasis NSVLi ja USA suhetes.

Nende mänguteoreetiliste mudelite valguses paistab Venemaa käitumine rahvusvahelisel areenil viimasel aastakümnel isegi teatud mõttes ratsionaalne, pidades silmas Krimmi annekteerimist 2014. aastal, riigi aktiivset sekkumist Süüria sõtta alates 2015. aastast, oma „superrelvade“ demonstreerimist, äärmiselt agressiivset retoorikat NATO ning lääneriikide suunal ja pidevat süüdistamist, et viimased kujutavad endast otsest julgeolekuohtu Venemaale. Kõik eelnev sobib hästi nii vangi dilemma kui ka tajumusliku dilemma mängumustritesse, mille kohaselt relvastumine on domineeriv strateegia ning esimesena ründamine on ainus kasu maksimeeriv valik olukorras, kus mängijale ei lähe korda see, kas ta põhjustab endale ja teistele kahju või mitte. Sama loogikat saab kasutada ka siis, kui jutuks tuleb eeskätt poliitikaringkondades aeg-ajalt üles kerkiv küsimus, kas NATO poleks äkki pidanud tooma alliansi idatiivale mitte nii palju täiendavaid relvajõude, et vältida konflikti eskaleerumist Venemaaga. Nii vangi dilemma kui ka tajumusliku dilemma põhjal oleks olnud niisugune käitumine kasulik üksnes Venemaale.

Kolmas seletav mudel on nn dollarioksjoni mäng (*Dollar-auction game*), mis keskendub seletamisele, kuidas ja miks ratsionaalsed osalejad muutuvad konflikti või võistluse käigus strateegiliselt ebaloogiliseks, kuigi teevad enda nägemuses taktikaliselt õigeid üksikotsuseid (Veebel, Markus 2018). Mudel toob välja, et konflikti või vastasseisu astudes seatakse endale küll strateegilised piirid ja eesmärgid, kuid sündmuste eskaleerudes ja emotsioonide (eelkõige hirmude) võimendudes tundub mõistlik neist enam mitte kinni pidada. Täiendavate panuste õigustamiseks asutakse tagantjärele tegevuse peamisi eesmärgi suuremaks ja tähtsamaks ümber sõnastama. Peamiseks põhjuseks eaproporsionaalsete kulude ja ohvrite kandmisel saab kartus kõrge väljumiskulu ja mainekaotuse ees. Lootuses, et teine pool

ehk ikka taandub esimesena, jätkatakse ka lootusetute konfliktide edasist varustamist ressursidega, mille tihti lõpetab alles ressurside ammendumine. Nõukogude Liidu sõda Afganistanis on selle mudeli suurepäraseks näiteks. Venemaa ja Vladimir Putini käitumine sõjas Ukraina vastu vastab samuti päev-päevalt aina rohkem selle mudeli loogikatele.

Mänguteoreetilistest mudelitest tasub eriti praeguses kontekstis kindlasti lähemalt uurida ka nn hullu mehe strateegiat. Ajaloost võetud näide hullu mehe strateegiast pärineb USA presidendi Richard Nixon esimesest ametiajast 1960. aastatest, kui ta proovis emotsionaalse ning ettearvamatult käitumise ning tuumasõjaohuga ähvardades veenda Nõukogude Liitu survestama Vietnami kapituleeruma. Põhimõtteliselt annab ettearvamatult või ebastabiilselt käitumine mänguteooria mõttes strateegiliselt olulise eelise ebakindluse mõttes, sest kui eeldada, et üks mängija käitub ettearvamatult, võib teine mängija arvata, et sõda võiks põhjustada veelgi suuremaid kahjusid. Sellest lähtudes oleks teoorias teise mängija jaoks tasakaalupunktiks tagasi tõmbumine, et vältida äärmiselt suurt kahju. Samas võimaldaks see ka esimesel, nn hullunud mängijal tagasi tõmbuda, ning uus tasakaal kujuneks olukorras, kus mõlemad mängijad tõmbuvad tagasi (Cornell University 2017). Kokkuvõtteks võibki väita, et mänguteooriale tuginedes tahtis Vladimir Putin ilmselt ära kasutada oma strateegilist eelist ettearvamatult „mängijana“ ning algatada midagi niivõrd jõhkrat, mis ehmataks ära lääneriigid ning sunniks neid tagasi tõmbuma. Pärast argessiivset retoorikat ning siseriiklikult antud lubadusi Venemaa endise hiilguse taastamisest ei jäänud Putinil muud üle, kui võtta initsiatiiv ja ise rünnata. Pealegi ei olnud tal põhjust oodata NATO-poolset algatust sõja puhkemiseks, kuna allianss kinnitas pidevalt, et ta ei kujuta endast Venemaale ohtu ega plaani riiki rünnata.

LÄÄNE REAKTSIOON MÄNGUTEORIA MUDELITE JA PUTINI OOTUSTE VALGUSES

Ehkki Venemaal ja Vladimir Putinil õnnestus oma käitumisega läänemaailma šokeerida, tegi ta ilmselt ka mitu mitte nii edukat arvestust. Esiteks eksis Venemaa läänemaailma reaktsiooni suhtes (samas eksis ka Lääs suuresti oodatavate Vene ühiskonna reaktsioonide osas). Ühest küljest puudutab see lääneriikide sanktsioone Venemaa vastu. Arvestades näiteks Krimmi annekteerimise järgnenud suhteliselt mõõdukaid sanktsioone oli Vladimir Putinil igati põhjust uskuda, et Lääs ei reageeri ka Ukraina ründamisele karmilt. Veelgi enam, ta väljendas seda ootust sõja alguses ka oma kõnedes. Näiteks kohtudes vahetult pärast Ukraina sõja vallapäästmist vene ettevõtjatega, väitis Putin, et sanktsioonid Venemaa vastu küll tulevad, ja seda poliitilistel kaalutlustel, kuid Venemaa jääb tema nägemuses endiselt maailmamajanduse osaks ning Venemaa ei plaani lõhkuda seda süsteemi, mille osaks nad ennast peavad (President of Russia 2022). Selle põhjal võib eeldada, et Putin ei näinud ette võimalust, et Venemaa isoleeritakse ulatuslikult maailmamajandusest, vaid ootas lääneriikidelt pigem nõrku sanktsioone, millega viimased saaksid „säilitada oma näo“, kuid mitte enam. **Karmid sanktsioonid, riikide pretsedenditu abi Ukrainale, põgenikekriisi inimlik ning operatiivne haldamine lääneriikide ühiskondades ja NATO võimalik laienemine tulevikus ei vastanud kindlasti Putini ootustele.** Paraku on ka tõsi, et vähemalt sõja esimesel kahel kuul on Venemaa teeninud nafta ja gaasi müügist rohkem raha kui enne sõja puhkemist, sest hinnatõus on kompenseerinud vähenenud koguseid. Teisest küljest ei tohi kindlasti alahinnata ettevõtete massilise lahkumise mõju Vene turult ning sealsete majandussuhete katkestamist. See tähendab Venemaale nii moraalset lööki kui ka tõsist majanduslikku kahju, pidades silmas tööpuuduse

kasvu, maksutulude vähenemist, teatud kaupade nappust, kõrget inflatsiooni jne. Seega on mänguteooria mõttes „relvastumisest“ või eskaleerimisest tuleneva eelise ja initsiatiivi saanud hoopis lääneriigid ja Ukraina, mitte aga Venemaa.

Mitmed Venemaa valearvestused võivad olla osaliselt seotud riigi väärestunud enesepeegelduse ja -määratlusega, tulles tagasi oma tegude õigustamiseks kasutatava Vene maailma ideoloogia juurde. Näiteks on Putin ja teised Venemaa eliidi liikmed väljendanud seisukohti, nagu oleks Venemaa peamine regionaalne julgeoleku pakkuja; Krimmi annekteerimine on seotud Venemaa ja Ukraina ühise ajaloolise pärandiga; Krimmi vallutamisel ei rikutud rahvusvahelist õigust; teised suurriigid peavad Venemaa sellist käitumist mõistma; jms (Veebel, Vihmand 2019). Lisaks on Stoicescu (2015) välja toonud, et Venemaa on pidevalt süüdistanud läänemaailma Venemaa poliitilises ning majanduslikus provotseerimises ja Venemaa siseasjadesse sekkumises. Stoicescu järeldab, et sellise narratiivi peamine eesmärk on kasutada ära lääneriikide sõjahirmu ja suurendada nende valmisolekut minna Venemaaga kompromissile (*ibid.*). On üsna tõenäoline, et pärast aastatepikkust propagandat ning agressiivset ähvardamist arvas Putin, et inimesed usuvad Venemaa väärtõlgendustel põhinevaid strateegilisi narratiive ja keegi ei julge Venemaa käitumist ning seisukohti vaidlustada. Paradoksaalsel moel on Venemaa Ukraina sõja tõttu hoopis märkimisväärselt kaotanud oma tõsiseltvõetavust mõjuka sõjalise jõu ja kavala strateegina rahvusvahelisel areenil.

Vladimir Putini üks peamisi väärrarusaamu oli ilmselt seotud Ukraina sõjaväe võimekuse ja rahva motivatsiooniga. Samasugune sõjalisele sekkumisele rajatud strateegia, mida Venemaa kasutas 2008. aastal Gruusias ja 2014. aastal Krimmis, ei andnud Ukrainas 2022 seekord soovitud tulemust. Ehkki taaskord presenteeriti ennast kui võitmatut sõjamasinat ning

ähvardati agressiivselt oma vastaseid, jäi Venemaal selgelt puudu nii strateegilisest poliitilisest planeerimisest ja juhtimisest kui ka logistilisest üleolekust Ukrainas. Esimesest annab tunnistust asjaolu, et Venemaal ei õnnestunud mobiliseerida Ukraina venekeelset kogukonda ning kasutada seda ära enda huvides, kuna need ukrainlased, kes niikuinii toetasid Venemaad, olid pärast Krimmi annekteerimist juba lahkunud Ukrainast Venemaale, ning need, kes olid varasemalt mõneti

Venemaa on Ukraina sõja tõttu kaotanud märkimisväärselt oma tõsiseltvõetavust mõjuka sõjalise jõu ja kavala strateegina rahvusvahelisel areenil.

kriitilised Ukraina suhtes ja suhteliselt neutraalsed Venemaa osas, on pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse saanud aru, et Venemaal ei ole neile pakkuda mitte midagi muud kui neidsamu hirme, mida nad Ukrainas niigi tunnevad – olgu selleks siis korrupsioon, majanduslik mahajäämus vms. Lisaks oli Venemaa mõõdalask see, et Ukraina ründamisel polnud neil strateegilises plaanis välja pakkuda mitte ühtki arvamusiidrit, kelle toetuseks kohalik venekeelne elanikkond oleks võinud mobiliseeruda. Selle puudujäägi tunnetamisest räägib ka Venemaa katse tuua sõja algaasis areenile Ukraina ekspresident Viktor Janukovitš, mille lootusetusest saadi Kremli siiski üsna pea aru.

Teisest, logistilisest ja juhtimisalasest suutmatusest annavad aga tunnistust Venemaa läbikukkunud sõjalis-taktikalised operatsioonid ja meedias avaldatud fotod ning videod Kiievi lähedal vedelevatest hüljatud või hävitatud tankikolonnidest ja sõjavarustusest, ristleja Moskva uppumisest. Samas ei sega see Venemaal esitlemast ennast kodumaal kangelasliku vabastajana, nagu ta seda valedele tuginedes läbi lähiajaloo korduvalt on teinud. Viimasest võib kujuneda aga Venemaa praeguse poliitilise eliidi jaoks suurim vaebruarvestus, kui vene rahvas peaks ühel hetkel lõpuks mõistma oma poliitilise eliidi võimetust ning vene vägede poolt korda saadetud õuduste ulatust.

KUIDAS VÕIKS VENEMAAD SENISTE VIGADE TULEMUSEL PEATADA?

Juba mõned nädalad pärast sõja puhkemist Ukrainas oli lääneriikide poliitikutele ja sõjanduseksperditidele selge, et Venemaa algne plaan võtta välksõjaga ära Kiiev ja sellega ehk saada kontroll kogu Ukraina üle on ebaõnnestunud. Venemaal oli vaja uut strateegiat ja see võimaldas Ukrainal taastuda ja lääneriikidel võtta poliitiline initsiatiiv. Nüüdseks on Venemaa juba kohandanud oma sõjalist strateegiat, nagu näitab intensiivistunud lahingutegevus Donetski ja Luhanski piirkonnas ning Lõuna-Ukrainas. Olles silmitsi pikaajalise konfliktiga, kus Ukraina relvastuse ja finantside ressursid on ammendumas, vajaksid nüüd ka Lääneriigid uut selget pikaajalist strateegiat, mis viiks Venemaa n-õ verest tühjaks jooksmiseni võimalikult lühikese aja jooksul. Millele peaks selline strateegia keskendumine? Artiklis vaadeldud mänguteooria mudelite kohaselt on relvastumine ja eskaleerimine domineeriv strateegia ja see mängija, kes taandub, kaotab kõige rohkem. Seega on ilmselge, et Venemaale järeleandmiste tegemine ei Ukrainas ega diplomaatilistel aruteludel ei annaks lääneriikidele mitte mingisugust ülekaalu pikaajalises vaates. Vastupidi, lääneriigid peaksid hoidma initsiatiivi

ning jätkama surve avaldamist Venemaale. Siin on kaks põhimõtetlikku võimalust: kas põhjustada kaudsete vahenditega Venemaale nii palju kahju, et Venemaa majanduslik ja poliitiline masinavärk ennast ise hävitab, või panustada aktiivselt režiimivahetuse Kremlis. Seni on lääneriigid valinud esimese tee, mida võib pidada ratsionaalseks otsuseks, arvestades et nende valikute põhimõtteline erinevus seisneb tuumarelvadega seotud eskalatsiooni kasutamise võimaluses. Teisel juhul on oht tuumalöövide andmiseks Venemaa poolt oluliselt tõenäolisem, eriti kui Putin ja tema lähiring tunnetavad, et risk võimult kõrvaldamiseks on suur ning neil pole enam midagi kaotada. Samas peab tõdema, et tuumalöövide kasutamise stsenaariumiga kaasneb äärmiselt ebamäärane ka Venemaa enda jaoks, mis peaks omakorda vähendama Kremli motivatsiooni seda võimalust praktikas kasutada. Lääneriikide senine reaktsioon Ukraina sõjale annab Venemaale põhjust eeldada, et Lääne vastus Venemaa tuumarünnakule võiks olla pigem tugevam kui nõrgem. Siin on oluline, et lisaks Ameerika Ühendriikidele ka NATO teised tuumariigid (Prantsusmaa ja Ühendkuningriik) demonstreeriks oma selget seisukohta ja valmisolekut.

Seni on lääneriigid keskendunud Venemaale surve avaldamisele seestpoolt, lootuses et sanktsioonide tõttu kukub Venemaa majandus kokku või vähemalt saab aastakümneteks tõsiselt kahjustatud, mis võiks lõpptulemusena kaasa tuua režiimivahetuse Kremlis. Sellise ootuse põhjus võib seisneda külma sõja lõpuperioodi kogemuses, kui majanduslik kollaps tõi kaasa NSVL liidu lagunemise. Ei tohiks aga unustada, et lisaks majanduskaosele aitasid endise NSVLi lagunemisele kaasa muud tegurid, näiteks ebaadekvaatne ning nõrgenenud poliitiline süsteem lõhestunud ja stagneerunud kompartei näol ja mõningate endiste liiduvabariikide jõulised püüdlused iseseisvuse poole ühiskondlikul tasandil (näiteks Balti riikides

vedasid protsessi rohujuure tasandil kodanikuühiskonna organisatsioonid ja rahvaliidumised). Täna Venemaal need tingimused täidetud ei ole. Opositsiooni ja sõnavabaduse sisulise hävitamisega teeb Putin kõik, et Venemaal ei saaks toimuda seda, mis juhtus Mihhail Gorbatšovi *glasnosti*-perioodil. Samuti pole Venemaal hetkel piirkondi või etnilisi gruppe, mis võiksid vedada režiimivahetust Kremlis või Venemaa Föderatsiooni lagunemist. Oluline erinevus võrreldes NSVLi lagunemisega tuleneb ka sellest, et sel ajal oli mõningatel liiduvabariikidel selge siht (ehk iseseisvuse taastamine), mille suunas püüeldi. Täna Venemaal aga sellist pikaajalist selget eesmärki ei ole ega näi ka lähiperioodil tulevat. Üks asi on protestida sõja lõpetamise vastu Ukrainas (mis samuti on Venemaal karmilt karistatav), teine asi aga alternatiivi pakkumine praegusele poliitilisele režiimile Kremlis, määratlemaks seda, millised on Venemaa valikud pärast Putini võimult kõrvaldamist. Range tsensuuri ja repressioonide tingimustes on selline üldine arutelu Venemaal praegu mõeldamatu. Suurema eesmärgi puudumisel, mis muuhulgas hõlmaks alternatiivi pakkumist praegusele Vene maailma ideoloogiale, on aga vene rahva mobiliseerumine režiimivahetuseks väga keeruline. Samas oleks sellist arutelu vene rahva jaoks väga vaja, arvestades asjaolu, et venelastel on lähiajalooost režiimivahetusega seoses negatiivseid kogemusi, viidates kõrgetele ootustele pärast NSVLi lagunemist ja riigipöörde ebaõnnestumist 1991. aastal. Tõenäoliselt lootsid vene inimesed – nagu kogu ülejäänud Idabloki maad – siis, et nende riik muutub avatud arenevaks riigiks, kuid reaalsuses on nüüdseks jõutud samaväärse või isegi hullemale riigikorrani kui valitses nõukogude ajal.

Kuivõrd laiemad ühiskondlikud arengud ja meelsus praegusel Venemaal pigem ei toeta režiimivahetust Kremlis, jääb lääneriikide peamiseks lootuseks sanktsioonidest tulenev majanduslik, poliitiline, moraalne ja psühholoogiline

surve. Selles valguses peaks lääneriikide sanktsioonide regulaarne täiendamine ja surve pidev tugevdamine olema midagi, mis aitab hoida lääneriikide eelist Venemaa ees Ukraina sõjas. Nagu eelnevalt välja toodud, teenis Venemaa vähemasti sõja esimestel kuudel hoolimata sanktsioonidest isegi rohkem nafta- ja gaasidollareid, mis näitab, et rahaliste vahendite otsalõppemine vähemasti sellel finantsaastal Vladimir Putinit ei hirmuta.

Samas ei tohiks alahinnata ka muid meetmeid. Siinkohal ei ole lahenduseks

Lääneriikide sanktsioonid ei ole seni seotud mingite nõudmistega, mida Venemaa peaks täitma, et sanktsioonid tühistataks, seega on tegemist pigem karistusega.

mitte lääneriikide poliitikute lõputud telefonikõned Vladimir Putinile, mis ei anna mänguteooria seisukohast mingisugust eelist, vaid reaalsed meetmed, mis on suunatud Putini režiimi ja Vene maailma ideoloogia nõrgestamisele venelaste endi silmis. Autorite nägemuses on üheks niisuguseks vahendiks sanktsioonide selge sidumine Vladimir Putini režiimi võimult kõrvaldamisega. Selline soovitus lähtub loogikast, et Putin saab olla võimul vaid seni, kuni ta on oma liitlastele FSBst ja teistest sõjalis-repressiivsetest organitest rohkem väärt elusa kui surnuna. Seni on lääneriigid mõistnud avalikult hukka Putini käitumise Ukrainas, Gruusias ja

mujal, kuid ei ole otseselt nõudnud tema võimult kõrvaldamist. Seevastu Putin ise on varasemalt nõudnud teiste riikide demokraatlikult valitud juhtide (näiteks Mihheil Saakašvili ning Volodõmõr Zelenskõi) võimult kõrvaldamist. Arvestades Venemaal praegu valitsevat olukorda – riigi sõjalisi läbikukkumisi, majanduse pikaajalise arenguperspektiivi puudumist, järjest halvenevat poliitilist renomeed, suure entusiasmi puudumist Hiina ja teiste loodetud liitlaste seas – on üsna reaalne, et Putini lähikondsed võivad juba 2022. aasta teises pooles asuda otsima väljapääsu sanktsioonidest vabanemiseks ja olukorra normaliseerumiseks, et saada tagasi oma senised hüved ja jätta vastutus kõrvaldatud Putini kaela. Eelkõige tähendaks see Putini asendamist Kremli kolleegi teisega, kuna vastupidisel juhul ei õnnestuks lääneriikidel ilmselt oma „nägu“ säilitada. Samas on siin mitu mõttekohta. Ühest küljest ei saa Putini järglane olla keegi, kes on praegu lisatud sanktsioneeritavate nimekirja, kuna seda oleks lääneriikidel samavõrd keeruline avalikkusele selgitada kui Putini võimule jäämist. Teisest küljest ei saa Putini järglane, vähemalt nende silmis, kelle võimuseks oleks režiimivahetus Kremli, olla keegi väljastpoolt siseringi, kuna sel juhul oleks neil keeruline uut juhti usaldada.

Niisuguses olukorras tulevad kõne alla paar meedet, mida lääneriigid võiksid kaaluda, et muuta Putini liitlaste jaoks kaalukasse. Sanktsioonide otsene sidumine Putini režiimi võimult kõrvaldamisega ja asendamine kellegagi, kes on adekvaatne võtmaks vastutust Venemaa tegude eest Ukrainas, on üks võimalik lahendus. Lääneriikide sanktsioonid ei ole seni seotud mingite nõudmistega, mida Venemaa peaks täitma, et sanktsioonid tühistataks (seega pole tegemist tingimuslikkuse, vaid pigem karistusega). See töötab aga otseselt Venemaa praeguse riigijuhi kasuks, kuna nii on Vladimir Putinil võimalik näidata, et kõigis Venemaal tabanud hädades on süüdi agressiivsed ja mitte koostöövalmid

Lääneriigid peaksid aktiivsemalt sekkuma

Kui Venemaa suunas järjepidevalt ja avalikult kommunikeerida, et pärast režiimivahetust Kremli sanktsioonid leevenevad ja lääneriikide toetust ei pakuta mitte ainult Ukrainale (mis on niikuinii ainus töötav lahendus Ukraina sõjajärgseks ülesehitamiseks), vaid rahvusvaheliste organisatsioonide koosteguvuse tulemusena ka Venemaale demokraatial põhinevate pikaajaliste protsesside edendamiseks, siis võib see muuta olukorda kardinaalselt Putini praeguste liitlaste (ja ehk ka Venemaa inimeste) silmis ning motiveerida neid mobiliseeruma Putini vastu. Sel moel pakuksid lääneriigid nii Putini praegustele liitlastele kui ka vene inimestele tervikuna alternatiivi Venemaa arenguks, mida nad ise hetkel siseriiklikult genereerida ei suuda.

lääneriigid ja et tema kaitseb oma kaasmaalasi ning kogu vene rahvast lääneriikide agressiivse käitumise eest.

Täiendavaks soovitusena oleks selge toetava hoiaku võtmine mitte ainult sõnades, vaid ka tegudes nende Venemaa naaberriikide ja mõjusfääri kuuluvate riikide suhtes, kes on sisuliselt huvitatud

läänega integreerumisest, pidades silmas ühist väärtusruumi ning valmisolekut demokraatlike põhimõtete sisuliseks ülevõtmiseks. Ühest küljest puudutab see konkreetselt Ukrainat, kuna Ukraina liitumisprotsessi aktiivne jätkumine oleks tagasipöördumatuks märgiks vene rahvale, et Venemaa naaberriigid ei ole huvitatud ühinemisest Vene maailmaga, vaid eelistavad muid alternatiive, ning et Venemaa narratiivid Ukrainast kui korrumppeerunud vägivaldsest natsiriigist ei saa vastata tõele. Teisest küljest on sellel ka laiem mõõde. Arvestades praeguste ELi kandidaatriikidega peetavate liitumise läbirääkimiste venimist ja juba pikaajalist täielikku leigust näiteks Ukraina ja Gruusia liitumissoovidele vastamisel, võiks väita, et Euroopa Liit ei ole selles osas teinud seni piisavalt, kättudes vähemalt viimase aastakümne jooksul pigem n-ö eliitklubina, kuhu uued liikmed pigem ei ole oodatud. Praegune olukord pakub mitte ainult head võimalust, vaid lausa kohustab Euroopa Liidu juhtorganeid ja liikmesriike ühiselt üle vaatama liidu laienemispoliitika põhialused ja võtma selge seisukoha, milliste riikide liitumissoove toetatakse ja milliste omi mitte.

KASUTATUD ALLIKAD

A SPEECH DELIVERED AT THE MSC 2007 BY THE PRESIDENT VLADIMIR PUTIN. (2007). – https://is.muni.cz/th/xlghl/DP_Fillinger_Speeches.pdf

BERLS, R. E. (2021). Strengthening Russia's Influence in International Affairs. Part II: Russia and Its Neighbours: A Sphere of Influence or a Declining Relationship? – <https://www.nti.org/analysis/articles/strengthening-russias-influence-in-international-affairs-part-ii-russia-and-its-neighbors-a-sphere-of-influence-or-a-declining-relationship/>

BBC. (2016). Vladimir Putin: Russia's Border "doesn't end anywhere". – BBC News, 24. November. – <https://www.bbc.com/news/av/world-europe-38099842>

CORNELL UNIVERSITY. (2017). Madman Strategy and its Application to Game Theory. Networks. – <https://blogs.cornell.edu/info2040/2017/09/10/30860/>

ERR. (2016). Medvedev: Russia will "protect its citizens" always and everywhere. – Uudised, 30. august. – <https://news.err.ee/118920/medvedev-russia-will-protect-its-citizens-always-and-everywhere>

GERASIMOV, V. (2016). The Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat Operations. – Military Review, January-February (artikli originaal avaldati ajakirjas Military-Industrial Kurier 27, February 2013). – https://www.armyupress.army.mil/portals/7/military-review/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf

HERKEL, A. (2006). Vene idee. – Diplomaatia, 38. – <https://diplomaatia.ee/vene-idee/>

HVOSTOV, A. (2022). Vene fašismi sünnilugu: Kolmandast Roomast kolmandasse *reich'i*. – Eesti Ekspress, 13. aprill. – <https://ekspress.delfi.ee/artikkel/96366731/vene-fasismi-sunnilugu-kolmandast-roomast-kolmandasse-reich-i>

HYBRID WARFARE ANALYTICAL GROUP. (2022). "Russkiy Mir" as the Kremlin's Quasi-ideology. – Ukraine Crisis Media Center (UCMC): May 28. – <https://uacrisis.org/en/russkiy-mir-as-the-kremlin-s-quasi-ideology>

- IOVU, A. (2021). Ruskyi Mir in the Black Sea Region: Middle East Institute: Frontier Europe Initiative, July. – <https://www.mei.edu/sites/default/files/2021-07/0712%20Ruskyi%20Mir%20in%20the%20Black%20Sea%20Region%20-%20Andrei%20Iovu.pdf>
- KENDALL, B. (2008). Meeting Russia's new "Number One". – BBC News, 27. August. – <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7583450.stm>
- MORGAN, M. (2001). The Curious Case of the Prisoner's Dilemma: Model Situation? Exemplary narrative? – https://www.researchgate.net/publication/30526286_The_curious_case_of_the_prisoner's_dilemma_model_situation_Exemplary_narrative
- PLOUS, S. (1993). The Nuclear Arms Race: Prisoner's Dilemma or Perceptual Dilemma? – Journal of Peace Research, 30(2). – <https://www.socialpsychology.org/pdf/jpr1993.pdf>
- PRAGUE POST. (2014). Full Text of Putin's Speech on Crimea. 19. March. – <https://www.praguepost.com/eu-news/37854-full-text-of-putin-s-speech-on-crimea>
- PRESIDENT OF RUSSIA. (2022). Events: Meeting with Representatives of Russian Business Circles. February 24. – <http://en.kremlin.ru/events/president/news/67846>
- RADIO FREE EUROPE. (2021). Putin Demands That West Provide Russia With Security Guarantees "Immediately". – Russia News, December 23. – <https://www.rferl.org/a/russia-news-conference-security-guarantees/31622197.html>
- SAZONOV, V. (2016). The Ideology of Putin's Russia and its Historical Roots. The Concept of the Russian World. – Russian Information Campaign Against the Ukrainian State and Defence Forces. – https://www.ksk.edu.ee/wp-content/uploads/2017/02/Report_infoops_08.02.2017.pdf
- STOICESCU, K. (2015). Vene oht Läänemere piirkonna julgeolekule. Taustapaber. Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus. – https://icds.ee/wp-content/uploads/2015/Kalev_Stoicescu_-_Vene_oht_Laanemere_piirkonna_julgeolekule.pdf
- THE BARENTS OBSERVER. (2022). Lavrov Demands „clear answer“ from Nordic Neighbours on Security Guarantees, February 1. – <https://thebarentsobserver.com/en/security/2022/02/lavrov-asks-nordic-neighbors-about-security-guarantees>
- VEEBEL, V. (2021). Russia and Western Concepts of Deterrence, Normative Power, and Sanctions. – Comparative Strategy, 40(3), 268–284. DOI: 10.1080/01495933.2021.1912509.
- VEEBEL, V., MARKUS, R. (2018). Forcing Russia to Respect Minsk Protocols with dollar auction-game model. – Journal of International Studies, 11(3), 9–20. DOI: 10.14254/2071-8330.2018/11-3/1.
- VEEBEL, V., VIHMAND, L. (2019). Living in Confronting or Parallel Strategic Narratives? The Reasons Behind the Missing Security Dialogue Between Russia and the Baltic States. – Journal on Baltic Security, 5(2). – <https://www.baltdefcol.org/files/files/publications/LivingInConfronting.pdf>
- WORLD POPULATION REVIEW. (2022). Ukraine Population 2022 Live. – <https://worldpopulationreview.com/countries/ukraine-population>